

Rozšířený průzkum
hlavního oltáře
kostela Nanebevzetí Panny Marie v Chlumu sv. Máří
okr. Sokolov

Před zahájením restaurování hlavního oltáře byl proveden rozšířený průzkum, při kterém byl lešením umožněn přístup k pravé části architektury až do vrchních partií oltáře včetně spodní části nástavce. Průzkum byl zaměřen především na ověření stavu a dostupnosti barokní vrstvy povrchové úpravy oltáře.

Popis:

1. Nástavec

Mramorování

- na architektuře nástavce byly provedeny sondy na barevných plochách imitace mramoru. Současná barevnost střídá šedě mramorované partie těla nástavce s červenorezavými mramorážemi říms. Sondami č. 3, 4 a 6 bylo zjištěno původní červenavé mramorování vespod jak pod šedým, tak i pod červenorezavým druhotným zbarvením.

Oblaky - zde dochází k masivnímu oprýskávání jediné křídové vrstvy (obr. A). Sondou č. 1 bylo prokázáno tzv. vašgoldové zlacení, tedy leštěné stříbro s přetahem laku imitujícího pravé zlacení.

Andělé z nástavce mají zlacení na poliment v kombinaci lesk a mat. Křídové podklady na četných plochách oprýskávají (obr. B, C, D). Druhotné zlacení je lokální, mixtionové, např. na matné šerpě většího anděla (obr. E). **Inkarnát** malého anděla sonda č. 2 odhaluje dvě vrstvy tělové barvy, z nichž vrchní je kvalitnější, pod nimi přelakovanou bílou vrstvou. Vrstva je silně zažloutlá, vsáklá do podkladu. Vzorek byl odebrán pro stratigrafii pro ověření leštěné běli (obr. F).

Voluta křídla nástavce - pod šedým mramorováním byl odhalen křídový povrch opolimentovaný červeným polimentem. Původně byly tedy voluty zlacené, ale zlato je místy zcela odřené, místy zachované pouze v nepatrných fragmentech – sonda č. 5.

2. Retabulum

Vlys – sonda č. 7 – pod jednobarevným nátěrem podkladového pole vlysu bylo nalezeno modrošedé mramorování.

Řezby na vlysu i v podhledu pod hlavní římsou č. 7a) jsou bez křídového podkladu dnes s bronzovým olejovým ztmavlým nátěrem na původně mixtionovém zlacení (obr. G).

Hlavice pilastrů a vnitřní partie hlavic sloupů jsou na nekřídovaném dřevěném podkladu původně zlacené na mixtionovém podkladě, druhotně jsou přebonzované (obr. H). Pouze po obvodu hlavic jsou voluty a akantové listy s křídovým podkladem, zlacené na poliment, leštěné, ale silně oprýskávající (obr. J).

Rám obrazu - sonda č. 9, má původní polimentové stříbření s četnými druhotnými vrstvami. Někde se jedná o druhotné křídování, jinde o olejový tmelový nátěr smetanového odstínu, někde o nátěr stříbřenkou. Vnější široká lišta má umbrově hnědý lazurní nátěr na druhotném metalování či zlacení nízkokarátovým zlatem. Vrstvy na většině povrchu masivně oprýskávají (obr. K, L).

Kulatý sloup – sonda č. 10 – pod druhotným lazurním rezavým mramorováním na smetanovém podkladě je původní, rovněž na smetanovém podkladě modře a rezavooranžově malovaný mramor. Z tordovaného sloupu byl odebrán vzorek ke stratigrafii č. 11.

Velké sochy – jsou zlacený na poliment v kombinaci lesk a mat. Silně oprýskávají (obr. M), svrchu mají značně mechanicky odřené zlacení (obr. N). Inkarnáty jsou polychromované, opět se dvěma barevnými odstíny tělové barvy. Pod nimi je vrstva odstínu slonové kosti s hrubými stopami nátěru bez lakování a bez křídového podkladu. Rovněž zde byl odebrán vzorek ke stratigrafii pod č. 12.

3 . Sokly

Andílci – inkarnát - vzorek č. 19, je shodný s andílkou na nástavci, na roušce je druhotné křídování se zlacením na mixtion - sonda č. 18,

Konzole pod sloupy – sonda č. 15 potvrzuje nález z předběžného průzkumu – vašgold, tedy stříbření s přetahem zlatého laku.

Mramorování pod úrovní sloupů má původní růžový odstín stejně jako na nástavci – vzorky č. 12, 13, 14 a 16.

Rámečky v druhém patře soklu architektury - pod silnou vrstvou olejového nátěru jsou nepatrné zbytky oprýskaného původního silně prodřeného zlacení (obr. 17). Rámečky vymezují tzv. zrcátka, tedy vnitřní plochy původně stříbřené, dnes rovněž, stejně jako zlacení, oprýskané v rozsáhlých partiích.

Závěr z mechanického a chemického průzkumu:

Mramorování je dvouvrstvé. Vrchní technologie je olejová. Původní mramoráž je tvořena plnou základovou, snad temperovou barevností, která je dokončena rovněž plnou domalbou s žilkováním. Kresba je dobře dochovaná, soudržná s podkladem (vymývala se pouze částečně ve vzorku č. 6). Oprýskává pouze lokálně (vzorek č. 4), v partiích soklu bude rozsah oprýskání zřejmě vyšší s ohledem na vzlínání vlhkosti. Průzkum potvrdil kvalitu, dochovanost i dostupnost původní barevné vrstvy.

Inkarnáty soch - průzkum odhalil tři vrstvy v partiích inkarnátů. U **malých andílků** je dvojí barevná vrstva. První vrstva shora je kvalitní, celistvá, druhá je nižší kvality, je potrhaná a v četných plochách oprýskává. Pod těmito dvěma barevnými je ještě hladký bílý lakovaný povrch s vrstvou nečistot. Lakování je zažloutlé, vsáknuté do podkladu, jeví se jako možnost finální leštění běli. Pro jednoznačnou odpověď byl odebrán vzorek pro stratigrafii. Bílá vrstva je pod barevnými inkarnáty dostupná. U **velkých soch** je rovněž dvojí barevný inkarnát, kvalitnější je první shora, pohledový. Pod těmito vrstvami je podbarvení odstínu slonové kosti, kde jsou patrné hrubé plastické tahy štětce. Povrch postrádá hladkost leštění, povrchový lak i vrstvu nečistot. Jeví se tedy jako podbarvující podkladová, nikoliv finální vrstva. Byl odebrán vzorek pro stratigrafický průzkum.

Zlacení a stříbření polimentové jednovrstvé – zlacení samo o sobě je kvalitní, ovšem křídové podklady jsou narušeny změnami vlhkosti ovzduší kostela a plísněmi. Tím dochází k odprýskávání vrstev od dřevěného podkladu nebo narušení soudržnosti křídý, což je někde lokální, někde ve velkých plochách. Tyto partie vyžadují rekonstrukci zlacení i stříbření. Dále jsou tu i rozsáhlé partie odřeného zlacení na křídový podklad, především ve svrchních partiích soch, které budou rovněž vyžadovat nové zlacení.

Zlacení a stříbření polimentové s druhotnými vrstvami - rám obrazu, zrcátka, rouška andílka – druhotné vrstvy jsou nanесeny na již poškozených plochách původních vrstev nebo zcela chybějících. Jsou obtížně odstranitelné jak pro jejich tmelovou nebo křídovou konzistenci samotnou, tak i pro kombinaci s nesoudržnými původními podklady. Oprava bude vyžadovat rozsáhlou rekonstrukci.

Zlacení na mixtion - hlavice a řezby vlysu – druhotné olejové bronzování nelze chemicky z původního olejového zlacení odstranit bez jeho poškození. Zlacení je nutné celoplošně rekonstruovat.

V Braškově 29.10. 2019

Restaurátoři

Ak. mal. Zdeněk Novotný
U zvoničky 3/13
Praha 6 162 00
Veleslavín
603 478 663

Ivana Rašpličková
Braškov 297
p.Unhošť 273 51
tel. 605 821 141

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Chlumu sv. Máří

Okres Sokolov

Vzorky odebrané ke stratigrafickému průzkumu

- Č. 2 anděl z nástavce – inkarnát - vespod leštěná běl?
- Č. 5 voluta nástavce – polychromie a vespod zlacení?
- Č. 10 rovný sloup – barevné vrstvy
- Č. 11 tordovaný sloup – barevné vrstvy, je vespod stříbro?
- Č. 12 inkarnát – bez leštěné běli vespod?

Ivana Rašplichková
Braškov 297
p. Unhošť, 273 51

tel. 605 821 141
IČ 11272431
DIČ CZ 5557202343